Poštnina plačana v gotovini

NARODNO IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA V LJUBLJANI
Prejeto 12. XII. 1936

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka Din 1·50 • Polletna naročnina Din 15·—
Celoletna naročnina Din 30·— • Čekovni račun: „Straža v viharju", Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju" (A. Tepež) • Urejuje: M. Poštuvan
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čeč)

Ljubljana, 11. dec. 1936 Leto III — Številka 11

Fronta Moskve

Za revolucijo?

Komunizem je vpregel razočaranje nad dosedanjim kapitalističnim sistemom in željo po nečem novem v svojo propagandno službo. Na žerjavico, ki kot nujna posledica kapitalističnih izrodkov tli v človeških srcih, je položil novega goriva in jo hoče razpihati v svetovni požar. To je tista skrivnostna sila ljudske fronte, ki kakor ogenj podžiga njene člane in ji kot magnet privlačuje nove pristaše. Posledice: duhov se polašča revolucionarna miselnost. Množice so prepričane, da ne morejo več prebivati v hiši svojih očetov; življenje pod staro streho se jim zdi nevzdržno. Vse dosedanje je slabo, prav vse. Treba je torej vse podreti, vse popolnoma razbiti. Ne zadoščajo popravila, reforme, ampak edinole revolucija.

Ali ni to stališče pravilno? Ali ni res, da je sedanja družba slabo zgrajena, ali ni res, da veliko število tistih, ki bi radi delali, ne more zaslužiti vsakdanjega kruha, medtem ko lahko majhno število drznih špekulantov pograbi ves denar? Kako se potem obvarovati vtisa, da ne bomo rešili tega nereda in te bede drugače, kot da v temeljih spremenimo sedanjo slabo zgrajeno družbo? Od besed k dejanjem! In ta težnja po dejanjih, takojšnjih, krepkih, je preslepila toliko mladih ljudi, ne samo med delavci, marveč tudi med meščanskimi sloji in med študenti, da so si izbrali za voditelje tiste, ki so jim obljubljali, da jih dovedejo do dejanj. Vdali so se jim z vso dušo in strastjo in polni vneme niso mogli sprevideti, da je ta akcija, h kateri jo vodijo srpokladivarji, ta apel na revolucijo vse kaj drugega kot to, kar so si prej pod izboljšanjem predstavljali. Ni ga danes pametnega človeka, ki bi zanikal potrebo po novem redu. Vsi ljudje brez razlike prepričanj so enodušni v zahtevi po spremembi družbenega ustroja. Ta enodušnost v odklanjanju izprijenega kapitalističnega ustroja pa se razbije ob vprašanju, kako zrušiti sedanji nered in s čim ga nadomestiti. Tu gre boljševizem svojo pot ljudskih front s stisnjenimi pestmi, pot rušenja prav vseh vrednot, pot človeških klavnic, pot novega suženjstva, pot solza in trepeta, stisk in lakote, pot bratomornih vojn, pot neizpolnjenih upov, razočaranj in vsega podobnega, kar nam ve novejša zgodovina povedati o sicer tako magični besedi obljub in sanj, o revoluciji...

Proti temu toku, ki naj mu ljudske fronte pot pripravljajo, se v svetu pojavlja drugi tok, ki je prav tako neizprosen do boljševizma kot do zablod obstoječega družabnega reda. Iz dneva v dan narašča število resnih znanstvenikov strokovnjakov, ki so po mirnem, prav nič za tak ali drugačen izid strastnem znanstvenem raziskovanju prišli do za boljševizem poraznih zaključkov. Tako so si danes odlični gospodarski in sociološki strokovnjaki edini, da boljševizem nikakor ni izpregovoril zadnje besede na gospodarskem in družbenem polju, da boljševiški gospodarski in družbeni ustroj ne odstranja socialnih neenakosti kot kaže zgled SSSR; da je nadalje vsak prisilni gospodarski ustroj zvezan z veliko samovoljo in žal tudi nasilji državnih organov, ki kot edino odločujoča gospodarska moč izvajajo na prebivalstvo velik politič en pritisk; saj vemo, da vsaj brez delne gospodarske svobode in neodvisnosti politične svobode ni. Delavstvo je vrženo v milost in nemilost vladajoče skupine, ker so mu stavke prepovedane in mu je s tem odvzeta samopomoč za izboljšanje svojega socialnega položaja in so mu tudi sicer usta popolnoma zavezana, tako da si niti malo ne more odpomoči proti tlačenju in izrabljanju, če si hoče vsaj golo življenje ohraniti. Ta ustroj nadalje ubija zasebno iniciativo, nenehoma ga pretresajo močna strukturna valovanja, neprestana eksperimentiranja, ki so pravo prokletstvo za vsako gospodastvo. To so samo nekatere ugotovitve, o drugih in pa podrobneje bomo imeli priliko govoriti o njih v drugi zvezi. Te teoretične ugotovitve se točno strinjajo z dejanskim položajem v »klasični deželi socializma«, ki danes ni več skrivnostna uganka za kulturni svet in nam nihče več ne more očitati, da tamkajšnjega položaja ne poznamo, ker so nam ga že v stotinah in stotinah popisali bivši vneti komunisti, ki so verjeli v sanje o boljševiškem raju, ga šli uživat, a so se po letih vrnili potrti in razočarani kot žive priče strašne človeške zablode.

Vse to je dejansko velik korak nazaj, ali, da smo bolj širokosrčni, to ni tisti ideal, ki si ga človeštvo pod izboljšanjem predstavlja in želi. Revolucija, ki uvaja novo suženjstvo in hoče stare krivice zamenjati z novimi krivicami, pač ni vredna revolucije. Podpirati to revolucijo bi se reklo, podpirati nekaj, proti čemur bi bilo treba takoj podvzeti novo revolucijo z istimi argumenti. Cilji boljševiške revolucije so zgolj oportunistični in ne morejo ubogi delavski in kmečki raji prinesti drugega kot bridko razočaranje. In če bi boljševizem zagospodoval, bi bilo to razočaranje še mnogo hujše od sedanjega razočaranja nad prejšnjim idealom svobodnega gospodarstva ali gospodarskega liberalizma, ki je rodil sedanje kapitalistično gorje.

In naš cilj?

Misel na trenutni popolni prelom, na takojšnji jutrišnji idealni red in na absolutno popolno družbo je zapeljiva in iluzorna. Plemenit ideal, ki se mu je treba ukloniti, predstavlja odpor proti vsemu neredu, vsej nezmožnosti in nravni izprijenosti v sedanjem gospodarskem ustroju, odpor proti globoki zasidrani nemoralnosti visokih gospodarskih in finančnih krogov, ki vodijo večino sodobnih gospodarskih in političnih podjetij, želja po pravici in zahteva po zgradnji novega reda, ki se bo otresel individualizma, liberalizma in materializma, ki bo bedel nad pravicami človeške osebe in bolj spoštoval zahteve po ožji družbeni vezanosti. Treba je mnogo spremeniti, zreformirati, ne pa to, kar je dobrega pobiti in uničiti. Izvesti je treba prave, za gospodarsko in socialno življenje učinkovite reforme, učinkovitejše kot so boljševiški revolucionarni polomi. Predvsem pa moramo spremeniti osnove zabredlega duhovnega življenja, res revolucionarno pomesti z vsem materializmom in spremeniti duše, da bomo lahko spremenili socialne in gospodarske ustanove. To pa ni več mit. To je veličasten ideal. Katolicizem nas vabi v borbo za ta ideal.

*

V Newyorku je med 7,600.000 prebivalci 1,765.000 židov in 1,734.000 katolikov. Židovska občina ima okrog 1000 sinagog, katoličani ca. 430 cerkva.

Stražimo dom slovenski!

(Iz govora akademika kongreganista na praznik Brezmadežne.)

... Nevarnost boljševiške poplave je torej predvsem v tem, da predstavlja današnji obraz negativnega pola one večnostne borbe med dobrim in zlim, da tiči v njem poleg človeških sil in moči še demonska sila Satanova, kolikor more po božji pripustitvi vplivati na dogajanje v svetu in da poedinci, ki so zgubili ali zapravili pomoč milosti iz vere, iščejo v njem opravičilo za svoje moralne padce in grešno življenje. Materializem, ki je bistveni sestavni del boljševizma, pomenja izgubo vsakega temelja za zgraditev znosne in trajne ureditve človeške družbe, ker so materializmu pojmi pravičnosti, poštenja, odgovornosti, morale in časti ter ljubezni nesmiselni, brez veljave in brez vsake oblikovalne sile. Logična posledica materialističnega pogleda na svet je kolektivizem. Če mi poedinec ne predstavlja nič več kot vrsto višje razvite živali, nič več kot nekoliko bolj fino oblikovano materijo, potem mi ne more nihče braniti, da ne bi ljudi sešteval kot krompirje ali jih kot ovce družil v čredo, v maso, kjer se osebnosti izgube in kjer čuti, misli in dela samo še kolektiv po možganih svojega voždža, včeraj Lenina, danes Stalina.

V tem je boljševizem nevaren tudi slovenskemu človeku in slovenskemu domu, ki mu, kakor nobenemu rodu ni bilo prizanešeno, da ne bi bil postavljen na preizkušnjo. Tudi v našo zemljo vodijo tajni kanali komunističnih celic. Na univerzi prodajajo komunizem, v srednjih šolah ga čutimo, po predmestjih ga je in po industrijskih središčih, Bela Krajina boleha na njem in Slovenska Krajina mu daje svoje moči v službo. Tudi slovenske vasi se je že lotil in šari pod raznimi imeni okrog. V naši literaturi ga najdemo, v slovenskih revijah in časopisju ga zasledimo, kako previdno, ker se pač boji cenzorjevih škarij, pa vendar vztrajno in dosledno daje in hrani slovensko javnost z majhnimi dozami strupa, da jih na večje količine pripravi. Ne podirajo cerkva in božjih znamenj samo v Rusiji, Mehiki in Španiji, tudi pri nas že padajo evharistični križi in znamenja, tudi pri nas že čutijo nekateri potrebo po ognju in dimu, dinamitu in krvi, tudi pri nas bi nekateri — ta klic je pred kratkim šel po celi Sloveniji od mesta do hribovskih vasi — pobesili duhovščino na prvo drevo. Zakaj? Kdo ve! Vemo le to, da je to razpoloženje sad tuje učenosti, ki se je prikradla v naš dom in ga onečedila. In še to vemo, da je naša slovenska in katoliška dolžnost, da svoj dom od te tuje navlake očedimo in očistimo!

Boj med dobrim in zlim v sebi bojujemo dan za dnem in ne bo nam prihranjen še na zadnji dan. Toda danes smo tudi kot slovenski narod potegnjeni v družbeno obliko tega boja med postavo božjo in postavo Satanovo, v boj med vero in nevero, med katolicizmom in boljševizmom.

Kje bo zmaga, o tem ni dvoma. Kristusovo zagotovilo: in peklenska vrata je ne bodo premagala, še vedno velja. Toda to zagotovilo samo še ne jamči, da bomo s cerkvijo zmagali tudi mi, da bo v vrsti Bogu in cerkvi vdanih narodov stal in ostal tudi slovenski narod. Za to moramo skrbeti mi sami! Kakor nas je kot posameznike in kot narod **ustvaril Bog brez nas,** tako nas in slovenskega naroda **ne bo rešil brez nas!**

* * *

Predvsem pa moramo izoblikovati in izgraditi svoje versko življenje in samega sebe v močne katoliške osebnosti, v katoličane, ki jim vera ni prazna beseda in katolicizem ne prepričanje v žepni izdaji, pa čeprav z zlato obrezo in v usnje vezano, iz nas slabičev moramo z milostjo božjo in s pogledom na Njo, ki jo danes brezgrešno in od zla greha nedotaknjeno slavimo, napraviti katoličane dejanja, molitve in žrtve, da bomo mogli v veliki preizkušnji časov kot stražarji slovenskega doma zlu zabraniti vhod v naš dom in ga po katoliških načelih urediti tako, da nam bo vsem ves domač in topel in pravičen ter ljubezni in medsebojnega spoštovanja poln.

K temu nam pomagajta Bog in Marija!

Kako se ne služijo milijarde

V več člankih smo že na konkretnih primerih pokazali, koliko dobička dajejo razna podjetja pri nas in drugod lastnikom, delničarjem, predvsem pa še tistim, ki so zaradi visokega števila delnic še upravni svetniki in podobno. Danes pa hočemo prav tako konkretno pokazati, kako slabo je plačan oni, ki pripravlja vsa ta bogastva in čigar dela sad prav za prav so.

Lani smo poročali, da so se zadnja leta delnice Trboveljske premogokopne družbe prodajale po 450 Din, čeprav je njihova nominalna vrednost samo 200 Din. To pač jasno kaže, da podjetje kljub vsemu jadikovanju ne stoji slabo.

Dobili smo plačilni list delavca iz Zagorja, ki ima 5 otrok. Skrbeti mora torej za 7 ljudi. Od 1.—15. marca 1936 je delal 9 šihtov in zaslužil 346.87 Din, od tega znaša odbitek Din 117.91 na mesec. Če vzamemo, da je delal v drugi polovici marca tudi 9 šihtov, bi zaslužil skupaj 693.74 Din. Po odbitku mu ostane še 575.83 Din za 7 oseb. Za eno osebo na dan sme torej porabiti 2.74 Din za hrano, stanovanje, obleko, čtivo in razvedrilo. — Pripomba: »Na poletje in v jeseni bo morda še slabše, morda niti 10 šihtov na mesec! Poleg vsega tega pa grozijo še vedno nove redukcije. Kaj bo iz tega?

Da, kaj bo iz tega? Na to gospodje delničarji, ki žive daleč kje v Parizu ali kjerkoli, najbrž ne mislijo in gg. ravnatelji in upravni svetniki tudi ne. Na to ne mislijo tisti, ki sedejo vsak dan k dobro obloženi mizi, na to ne mislijo oni, ki imajo krmilo družbene oblasti v roki, ker sicer česa takega in še hujših primerov ne bi dopustili.

Videant consules!

. Danes je še ča

Francija, kam gre tvoja pot?

Francija je bolna! V vlado je pripustila lažizdravnike in lažireformatorje človeške družbe in gospodarstva, ki so pod krinko »ljudske fronte« ponujali odrešitev iz krize, pa so še več bolezni in bolezenskih klic posejali: »Ljudska fronta« jih je spravila na krmilo. Geslo, ki se je l. 1935 porodilo na kongresu III. internacionale, ki je združilo bolj ali manj ekstremne levičarje v konglomerat, v katerem prevladuje glas moskovske radio-oddajne postaje in tajna šifrirana poročila rdečih kurirjev, vodi Francijo na čudna pota. Ne samo, da zaradi zahtev, ki jih komunisti stavijo glede oboroževanja, podpiranja španske rdeče vlade, verskega miru itd., trpi notranja moč, njen ugled pada tudi v inozemstvu.

Francija ima mnogo prijateljev v inozemstvu, toda mnogi majejo z glavo in ne morejo doumeti, kako naj Francija, najstarejša hčerka katoliške cerkve stopi ob stran sovjetski rdeči armadi proti krščanski Evropi, ki jo komunisti zaradi efekta označujejo za fašistično.

Čas je že, da se tudi Francija zdrami in se vrne s stranpoti, kamor so jo zavedli plačani agitatorji in demagogi, v enotno fronto borbe vseh krščanskih narodov proti razdiralnemu delu boljševiške vlade in kominterne za edino pravo zboljšanje v nekaterih primerih res obupnih razmer: za obnovo nravi in preureditev ustanov.

Podpirajte pokret katoliške mladine!

Poglavja iz zgodovine nafte

Kako pridobiva kapital nove trge?

Kitajska, velikanska dežela s 400 milijoni prebivalcev še ni uporabljala petroleja in strokovnjaki so trdili, da je nemogoče kitajskemu kmetu prodati vsaj pol litra petroleja.

Rockefeller pa je napravil načrt. Naročil je 500 tisoč petrolejk, ki jih je s petrolejem vred hotel darovati konservativnim Kitajcem. Ko bodo porabili darovani petrolej, ga bodo morali kupovati pri Standard Oil.

Nenadoma so agentje preplavili kitajske vasi z velikanskimi plakati, ki so pisali, da pelje pot k sreči skozi svetlobo. Nekaj dni pozneje so že drugi plakati oznanjali, da v svetu luči ni nesreče. Čez nekaj dni pa so prišli najeti kitajski agentje, govorili o sreči in izobrazbi otrok ter delili petrolejke in petrolej. O denarju seveda ni bilo govora, saj je šlo le za dar znanosti kitajskemu narodu.

Več let je trajala ta agitacija in mnogo denarja so izdali za njo — uspeh ni izostal. Tudi Kitajci so se uvrstili v neskončno verigo onih neštetih, ki so z majhnimi, pa zato rednimi prispevki kopičili zlato v blagajnah petrolejskega kralja.

In podobno se je dogajalo po drugih deželah in kontinentih. Rockefeller in njegovih 16 tovarišev, ki so poznali samo eno strast — pohlep po denarju, so pri kosilu osvajali tuje dežele, uničevali nasprotnike in uganjali korupcijo. Nevidna sila je delovala v svetu. Vendar so po učinkih kmalu zaslutili tudi nosilca te sile — Standard Oil oz. Rockefellerja.

Borba proti trustu.

Rockefeller je dobival mnogo pošte. In grozilnih pisem med njimi ni bilo malo. 1879 so pridelovalci nafte sklenili tajno družbo, nekak Ku-Klux-Klan, ki se mu je posrečilo, da je zbralo obtežilni materijal proti Standard Oil.

Aprila istega leta je porotno sodišče začelo s postopanjem proti Rockefellerju in tovarišem. Iz neznanih razlogov in po vplivu nevidnih sil se je postopanje izgubilo v temo.

1887 je izšel zakon, ki je dokončno prepovedal železnicam, da bi dajale komurkoli tajne popuste. Toda prav na teh je gradila Standard Oil. In Rockefeller je imel toliko moči, da je šel preko zakona.

Ko je nekaj let nato izšel zakon, ki je v USA prepovedal vsak trust, so bili vsi prepričani, da se Rockefeller ne bo uklonil. Na veliko začudenje je izjavil, da si kot lojalen državljan ne upa kljubovati zakonom in bo zato, čeprav s krvavečim srcem, razpustil Standard Oil.

Razpust se je spričo uradnikov res izvršil. Ravnatelji so se sicer vrnili v svoja podjetja kot lastniki, spremenilo pa se ni prav nič. Nihče namreč ni mogel prepovedati gg. ravnateljem, da se ne bi smeli odzvati povabilu prijatelja Rockefellerja, ki jih je dnevno vabil na kosilo. Tako je trust, brez štatutov sicer, dejansko obstajal sedem let. Po sedmih letih pa je nerazpoloženje že minilo. Zopet je vstala tudi oficielna zgradba Standard Oil trusta s 100 milj. dolarjev kapitala. Delnice so dajale povprečno 60% dividendo.

Katoliški nauk o oblasti v državi

Nauk, da je oblast v državi od Boga, je osrednja točka krščanskega naziranja o državi kakor tudi že zgolj naravnega teističnega državoslovja. Iz tega nauka izvaja krščanska etika pravice in dolžnosti takó vladarjev kot državljanov. Mnenje, da oblast v državi nima zveze z Bogom in da je torej v tem pomenu od ljudstva, je zato po svojem bistvu v popolnem nasprotju s krščanstvom.

Nauk o božjem izvoru oblasti je precizno pojasnil papež Leon XIII. v več okrožnicah, zlasti pa v okrožnici o krščanski ureditvi držav, ki se začenja z besedama »Immortale Dei«. Papež izhaja pri tem iz preprostega naravnega dejstva, da je človek socialno bitje. Takole pravi v omenjeni okrožnici: »Človeku je po naravi prirojeno, da živi v državi. Sam si namreč človek ne more preskrbeti, kar porebuje za življenje, in tudi ne izobraziti duha in srca; zato je božja previdnost določila, da se človek tak rodi, da se druži z drugimi ljudmi v družbe, tako v domačo kot v javno, ki mu edina more nuditi vsega, kar je za življenje potrebno. Ker pa ne more obstajati nobena družba, ako ni v njej nekoga, ki vsem načeluje in vse močno in enako usmerja k skupnemu cilju, se pokaže, da je v državi potrebna oblast, ki jo vlada. Počelo te oblasti je prav tako kot družbe narava, zato sam Bog. Iz povedanega sledi, da javna oblast sama na sebi izvira od Boga. Samo Bog je namreč v najbolj pravem smislu in največji gospod stvari. Njemu mora biti podložno in mu služiti vse, kar biva. Zato pa, kdorkoli ima vladarsko pravico, te ni dobil od drugod kot od Boga, ki je vrhovni gospod nad vsem. »Ni oblasti razen od Boga« (Rim 13, 1).

Preprosti so ti papeževi stavki, a globoko utemelje oblast v družbi. Kdorkoli veruje v Boga Stvarnika, zlasti pa še kristjan, bo sprejel to utemeljevanje oblasti brez pridržka; saj mu v resnici ne moreš prav v ničemer ugovarjati, ako seveda veruješ v Boga in v človekovo odvisnost od Stvarnika.

Nauka, da je oblast od Boga, pa seveda ni umeti tako, kot so ga umevali nekateri legisti v 13. stoletju in absolutistični Bourboni in Stuarti v 17. stoletju, ki so mislili, da daje Bog kraljem in oblastnikom oblast direktno. Stavek, da je oblast od Boga, pomeni marveč samo to, da je oblast utemeljena v naravnem pravu in ker je to pravo božje, zato je tudi v njem utemeljena oblast od Boga. Nauk, da je oblast od Boga, pa tudi noče reči, da Bog oblast le pripusti, kot n. pr. pripusti zlo ali da obstoj državne oblasti le ne nasprotuje božji oblasti, temveč pomeni, da je vsaka oblast na zemlji delež na božji oblasti. Zato se morejo nosilci oblasti v resnici imenovati božji namestniki. Formule »po milosti božji kralj« katoličani ne umevamo tako, kot da bi gledali v kralju nekakega napol boga ali direktnega božjega izbranca v smislu knežjih absolutistov 17. veka, nasprotno pa nam ta formula tudi ni prazna fraza; marveč zremo v njej globoko vsebino v smislu Pavlovega nauka, da je oblast od Boga.

Naziranje o božjem izvoru oblasti ima velik pomen za življenje. Oblastnik dobi z njim legitimacijo, da more ukazovati. Podložnikova poslušnost pa prav zaradi tega božjega izvora oblasti ni sužnost človeka človeku, marveč pokorščina Bogu, ki ukazuje po ljudeh. Oblastnikovo dostojanstvo zavije božjepravni izvor oblasti v nekak božanski nimbus, seveda ne v orientalskem pomenu, obenem pa mu naloži strašno odgovornost, ako bi se nosilec oblasti drznil zlorabljati oblast in tako Boga kompromitirati. »Mogočni bodo mogočno kaznovani« (Modr 6, 7). Državljanu pa naziranje o božjem izvoru oblasti pokorščino olajša, jo dvigne v višji red in ji da zagotovilo, da ne bo prevarana. Vlada po tem naziranju ni volja samozvancev, uzurpatorjev ali zgolj matematične večine v parlamentu, temveč je izraz božje volje.

Nobena teorija o državi ne more države tako globoko utemeljiti in tako trdno zasidrati kot nauk o božjem izvoru oblasti v državi; zato ne more biti nobena teorija tako državotvorna kot prav krščanstvo. Na to je opozoril že sv. Avguštin, ko se je boril proti očitkom, da je krščanstvo protidržavno. »Naj nam dajo — tako piše — tisti, ki trdijo, da Kristusov nauk nasprotuje državi, takšnih vojakov, kakršni bi morali biti po Kristusovem nauku, takšnih podložnikov, takšnih mož, takšnih žena, takšnih staršev, takšnih otrok, takšnih gospodarjev, takšnih uslužbencev, takšnih kraljev, takšnih sodnikov, končno takšnih davkoplačevalcev in iztirjevalcev, kakršne ukazuje Kristusov nauk in naj se potem še drznejo reči, da ta nauk nasprotuje državi. Brez dvoma bodo priznali (če bodo odkritosrčni seveda), da je ta nauk tam, kjer se po njem ravnajo, velik blagoslov za državo« (pismo 138 Marcelinu, c. 2, n. 15).

Komunizem išče predvsem mladino

Komunizem išče predvsem mladino, mladino na kmetih, med delavci, v srednjih šolah, zlasti pa še na univerzi. — Ako se za svojo akademsko mladino ne bomo brigali in jo prepustili komunizmu, bomo neizbežno zajadrali v komunizem. Lenin je na X. kongresu komunistične stranke dejal: »Naša glavna skrb mora biti posvečena mladini. Med njo bomo našli najbolj delavne, drzne in neodnehljive revolucionarne elemente. Mladini je zgodovina poverila nalogo, da podre liberalno gnilo meščanstvo in privede komunizem do zmage.«

Zato je tudi Lenin ustanovil komunistično internacionalo za mladino (Kim). Generacija, ki je že bila v svetovni vojni, ni več dostopna za današnji imperialistični in oboroženi komunizem, ker pozna strahote vojne.

Tudi Stalin je izjavil: »Mladina mora biti temeljni kamen za naše delo.«

Oganizacija »Kim« ima svoje prostore v hotelu »Lux« v Moskvi s posebnimi oddelki za propagando, za tajno špionažo, kurirsko službo, za ponarejanje potnih listov in drugih dokumentov, za propagando v armadi. V glavnem vodstvu so poleg Rusov še zastopniki Francije, Nemčije in Srednje Evrope.

V Franciji je organizacija komunistične mladine že precej dobro izvedena. Mladinskih klubov, mladinskih krožkov, ločenih za fante in dekleta, so ustanovili na tisoče, tako da je vsa Francija prepredena ž njimi. Komunistična stranka žrtvuje za te organizacije milijone frankov; posebni tehnični izvedenci so za to nastavljeni. V Parizu so tri pisarne, ki razpošiljajo propagandno literaturo.

Teoretična naloga vse te mladinske propagande gre za tem, da ubije mladini v glavo marksistično dogmo, da se raznarodijo in se pripravijo na veliki razredni boj po načelih Marksa, Lenina, Stalina.

Praktična naloga pa gre za tem, da mladi komunisti razkrojijo armado in mornarico in da ustanavljajo posebne vojaške komunistične milice, ki imajo svoje posebne vojaške vaje.

Nadalje se mora po naročilu moskovskega Kima v treh mesecih rekrutirati 25.000 prostovoljcev za špansko rdečo armado.

Pridobivajte nam novih naročnikov!

Zahtevamo na slovenski univerzi sto

Za našo univerzo

Na občnem zboru Akcije za izpopolnitev slovenske univerze je Klub zgodovinarjev predložil sledečo resolucijo:

Občnemu zboru akcije!

Tovarišice, tovariši!

Historični klub DSFF smatra za svojo dolžnost, da opozori akademsko mladino in po njej vso slovensko javnost na to, kako se na slovenski univerzi slovenska zgodovina predava oz. kako se z njo postopa! Sicer moramo resnici na ljubo priznati, da tudi v Ljubljani, kot v Belgradu, Zagrebu in Skoplju obstaja stolica za narodno zgodovino. Na tej stolici predavajo v Belgradu in Skoplju srbsko, v Zagrebu hrvaško, toda motil bi se, kdor bi analogno temu sklepal, da moramo potem to stolico v Ljubljani smatrati za stolico slovenske zgodovine, — to je namreč stolica za hrvaško in srbsko zgodovino z bizantologijo. Slovenska zgodovina pa, kolikor jo g. prof. Kos prostovoljno predava, t. j. reci in piši eno uro na teden, medtem ko je za srbsko in hrvaško rezerviranih s seminarjem šest ur, je priključena obči zgodovini. Toda tudi to uro g. profesor lahko opusti, kadar mu drago, ker v predpisih ni določena.

Tovarišice, tovariši!

Če smo Slovenci narod, in to pravimo, da smo, potem je treba pod pojmom narodne zgodovine razumeti samo — slovensko zgodovino in nič drugega!

Ker pa vemo, kakšno važnost ima za nas poznanje zgodovine bratskih narodov, s katerimi živimo v isti državi, ne stavimo zahteve, naj se logično po Belgradu, Skoplju in Zagrebu predava v Ljubljani samo slovenska zgodovina, ampak zahtevamo, da se na tej univerzi ustanovi stolica za slovensko zgodovino!

Tovarišice, tovariši!

Morda je kdo med nami, ki smatra to vprašanje za stvar historikov ali filozofov, ki se pa ostalih akademikov ne tiče; toda po našem mnenju je to vprašanje celokupne slovenske akademske mladine, še več, to je del celokupnega slovenskega vprašanja, ki čaka nedotaknjeno in pozabljeno svoje rešitve, dasi živimo že 18 let v svobodni, narodni državi.

Na vas je, tovarišice, tovariši, da se to vprašanje reši, da se odstrani ta kulturna in narodna sramota z našega telesa. Narod, ki se ne zanima za svojo preteklost in nanjo pozabi, ne sme pričakovati lepše bodočnosti, ker je vreden ni !

Resolucijo tovarišev zgodovinarjev je občni zbor A. A. odobril, toda zaradi nepazljivosti in zaradi pozne ure, ko je prišla resolucija na vrsto, smo prezrli nekoliko slabo formuliran odstavek, ki je tudi s prejšnjim odstavkom v nasprotju. Če je namreč treba pod pojmom narodne zgodovine na slovenski univerzi razumeti samo slovensko narodno zgodovino — in tako pojmovanje zahtevamo — potem moramo staviti zahtevo in jo kat. akademiki tudi postavljamo, da se na stolici za narodno zgodovino na slovenski univerzi predava samo slovenska narodna zgodovina. Ker pa je za nas važno tudi poznanje zgodovine Hrvatov in Srbov, zato zahtevamo, da se poleg obstoječe stolice za narodno zgodovino, ki mora biti edino slovenska, ustanovi še posebna stolica za hrvaško in srbsko zgodovino.

Upamo, da bodo gospodje, ki temu za nas Slovence neznosnemu in poniževalnemu stanju lahko odpomorejo, to kar najprej storili in vso iskreno slovensko javnost prosimo, da nas v naši upravičeni in iz pojma enakopravnosti nujno sledeči zahtevi z vsemi silami podpre!

Sodelujte!

»Zveza združenih delavcev« namerava izdati poseben zvezek »Del. knjižnice«, v katerem bo orisala življenje in delovne razmere slovenskega delavca. Zato prosi, da natančno, kratko in jasno napišete odgovor na spodnja vprašanja in ga pošljete na: Uredništvo »Delavske knjižnice«, Ljubljana, Velika Čolnarska ulica 7-I.

I. Vprašalna pola.

1. **Koliko ima prebivalcev vaša vas** (fara, občina, mesto, trg, kraj).

2. **Koliko od teh:** a) delavcev v tovarnah in rudnikih, b) kmetskih in poljedelskih delavcev, c) obrtnikov (specializirano za posamezne obrti), d) uradnikov.

3. **Koliko je posestnikov, od teh:** a) malih, b) srednjih, c) velikih.

4. **Koliko najemnikov ali kočarjev?**

5. **Življenjski standard** (plača, zaslužek) delavca v tovarni, rudniku, poljedelskega delavca?

6. **Koliko večjih podjetij je v vašem kraju** (specializirano na posamezna podjetja: tovarne, rudniki, industrijske delavnice, manjše delavnice itd.

7. **Kdo je lastnik teh** (domač človek, tujec); pri tujcu navedite narodnost.

Kopičenje služb

Vsi dnevniki, tedniki in revije pišejo o nevarni rani človeške družbe — brezposelnosti.

Govore o težjem problemu, kakor je razredni boj naših dni.

Brezposelni, od bede in gladu pobiti na tla, se ubijajo in z velikimi, votlimi očmi gledajo žive, ki siti in lepo oblečeni hodijo z obsojajočim pogledom mimo njih.

Nihče ne dvomi več, da je brezposelnost narodna rana, narodna nevarnost, narodna sramota. In vendar še najdeš ljudi, ki se norčujejo iz tega tragičnega položaja, ga prezirajo, nezavedno ali zločinsko, ne da bi se bali povečati grozečo bedo.

Ti ljudje so večkratni zaslužkarji, ki prostovoljno ali po naročilu svojih gospodarjev kopičijo službe v svojih rokah, ne meneč se, da sosed že tedne in tedne zaman išče majhno službico.

Večkratni zaslužkarji so najprej tisti, ki grabijo denar iz več državnih blagajn obenem. Ti so obenem poslanci, ministri, preds. številnih deln. družb in društev. Vendar pa zaradi tega ne jedo za štiri, ne nosijo štirih srajc, ne štirih suknjičev, štirih hlač, štirih klobukov. Nimajo štirih avtomobilov in ne vzdržujejo štirih žen in kopice otrok, vsaj upajmo, da ne.

Pri teh ljudeh ne veš, kako bi jih imenoval, ker ne veš, katera služba je važnejša, častnejša. Vseeno jim je, če vlada ta ali ona stranka in nikoli ne veš, kateri pripadajo; morda hodijo k maši — zaradi ugleda pri krščanskih ljudeh — morda takrat tekajo za svojim zaslužkom.

Tak človek si pri zajtrku mirno maže na kruh sirovo maslo, ko njegov sosed otepa nezabeljen krompir; kupuje zemljo in hiše, ko njegovega soseda mečejo na cesto, ker ne more plačati stanarine. Taki ljudje zaslužijo hujšo kazen, kakor tat, ki ga je mogoče glad prisilil, da je iztegnil roko po tujem blagu. Ti se debelijo v svojih toplih stanovanjih na mehkih divanih, ko drugi od gladu zategujejo pasove, in to debeljenje gre na račun drugih lačnih in ubogih.

Govorimo v imenu krščanske pravice, govorimo v imenu narodne skupnosti: V času velike krize in brezposelnosti, ko tisoči in tisoči sestradanih in bolnih iščejo skromne službice, je kopičenje služb v rokah poedinca postalo nesramen zločin.

*

»Ženske, ki so srečne in vesele.« Te dni je moskovska »Pravda« objavila sledeče poročilo iz Harkova: »Na stotine otrok in žensk komune Čeršinski je na zborovanju obravnavalo pomožna dela moskovskih tkalk za junaške žene in otroke Španije. »Tovarišice«, je dejala inženirka tovarišica Sitova, »fašisti so bolj krvoločni kot najhujše zveri. Njihove roke so vse okrvavljene od krvi španskih žena in otrok. Me pa kličemo otrokom Španije: Vi niste sami! Z vami so otroci delavcev vsega sveta! Mi otroci srečne sovjetske dežele, ki smo bili nekdaj zapuščeni, živimo sedaj srečno in veselo!« — V drugih državah taki samohvali nihče ne verjame.

Preden odložiš današnjo številko, pomisli, ali si že plačal naročnino • Če še nisi, Te prosimo, da to še danes storiš! • Tvoja naročnina je edino sredstvo, ki vzdržuje ‚Stražo!' • In če moreš, primakni še kaj za naš tiskov. sklad!

Delav. voditelj Stalin

Komunistična stranka v Franciji je poslala Stalinu sledeči pozdrav: »Naj živi sodrug Stalin, genialni šef SSSR in voditelj vseh dežel« (Humanite, 7. nov.).

Povprečna plača ruskega delavca in uradnika je znašala l. 1935 mesečno 189.3 rubljev (najvišja 260, najnižja 124 rubljev), brezposelni družinski oče z enim otrokom pa je dobival v Parizu mesečno 360 fr. podpore.

	delavec v SSSR rubljev	brezposelni v Parizu frankov
Dohodki	189.3	360
za 1 kg		
pšeničnega kruha	1.0	1.92
govejega mesa	6.0	6.57
masla	16.	17.50
sladkorja	4.5	3.71
riža	5.5	2.49
krompirja	0.3	0.69
	33.8	32.88

Tako izda sovjetski delavec za isto količino 33.8 r., pa ima na razpolago samo 189.3 r., francoski brezposelni pa 32.88 fr. in ima 360 frankov, to se pravi, da je življenjski standard brezposelnega pariškega delavca še enkrat tako visok kot standard povprečnega delavca in uradnika v »sovjetskem raju«.

Naša Koroška

Še pred koncem te dobe je že utihnila živa slovenska beseda v dolinah pod Visokimi Turami in v rudarskih naseljih ob Muri in Murici, ob Krčici in v Krški dolini. Jezikovna meja poteka že za Beljakom in Celovcem, južno od Šent Vida in Trga ter po obronkih Svinje planine ter Golice.

A svoje kulturno bogastvo so koroški Slovenci le rešili v dobo romantike in preko te dobe v dobo ilirizma. Bil je to dragocen zaklad, iz katerega črpajo vse do danes. Francoska doba je ustvarila Ilirijo, ki je kot ilirski gubernij s središčem v Ljubljani še do l. 1849 združevala tudi koroške Slovence z ostalimi Slovenci v skupni upravni provinci.

V tej dobi in v prvem desetletju po njej prevzame Celovec kulturno vodstvo, predvsem pa literarno vodstvo Slovencev. Kot mogočni meteorji zasvetijo po vsem slovenskem svetu Urban Jarnik, Matija Majar - Zilski, Andrej Einspieler in neutrudljivi Anton Janežič. Anton Martin Slomšek jih vzpodbuja, zbira okoli sebe slovenski duhovniški naraščaj in z ustanovitvijo družbe sv. Mohorja ustvari najmočnejšo slovensko kulturno trdnjavo. Upravni ločitvi koroških Slovencev od Ljubljane sledi v usodnem letu 1849. tudi duhovna odtujitev. Na eni strani Celovec z daljnovidnim Janežičem in z velikim Andrejem Einspielerjem, ki se bori za Zedinjeno Slovenijo in sanja o politični združitvi vseh južnih Slovanov, na drugi strani pa vase in v svoje kranjstvo zaverovana Ljubljana z očetom Bleiweisom in pesnikom Koseskim.

Že se zdi, da bodo koroški Slovenci uspeli v svojem boju, ko morajo končno le spoznati, da so osamljeni. Stari hrast Andrej omaga v boju za slovensko šolo in obupa nad poštenostjo nemških sodeželanov. Rodi se politično nemškutarstvo kot dete liberalizma. Za botro mu je koroška utrakvistična šola! Volivni red v državni in deželni zbor je politična sramota: združeni Nemci potisnejo slovensko podeželje popolnoma ob stran; Slovenci dobe komaj dva poslanca v deželni zbor in šele pozneje s pomočjo koroških nemških konservativcev poslanca v državni zbor. V Koroški zavlada nemški liberalizem, pred koroškimi Slovenci se prvič pojavi privid bližnjega propada, bližajoče se smrti.

O, ne, smrti pa ne! Stisnejo pesti. Organizirajo samopomoč, zadružništvo naj pomaga, od Einspielerja ustanovljena stranka naj se utrdi, na deželo je treba zanesti ogenj slovenskega prosvetnega dela. Čeprav jih pri ljudskih štetjih štejejo vedno manj, pa le narašča borbenost koroške raje. Brejc in Grafenauer zbirata, družita. A njuno delo je zaman, ko dr. Šušteršič pristane v nesrečnem letu 1906. zaradi nekaj mandatov, ki jih hoče rešiti za svojo stranko v kranjskih mestih in trgih, na krivično razdelitev volivnih okrožij na Koroškem. Od splošne volivne pravice, od katere so Slovenci toliko pričakovali, so l. 1907. želi obup in razočaranje. Namesto treh ali vsaj dveh državnih poslancev, so rešili samo Grafenauerjev mandat. Dr. Brejc je v nekem predavanju pred štirimi ali petimi leti povedal, da smo izgubili plebiscit že leta 1906., ko so se odredili novi volivni okraji na Koroškem. Kako vse drugače bi bili koroški Slovenci pripravljeni l. 1919. ali l. 1920., ko bi bili že prej enotni od Zile do Mežice in samozavestni s svojimi poslanci predstavljali borbeno politično skupnost. Tako pa je letu 1907. sledil tragičen zaključek, sledil je plebiscit, ko se je postavila naša četrta — sicer samo državna meja, meja na Karavankah in ko je na pragu svobode podlegla slovenska Koroška, razrvana in demoralizirana po stoletnem uradnem in neuradnem ponemčevanju, dobro organiziranemu napadu složnega koroškega nemštva in nemškutarstva, podprtega od Italije in naivnega našega zaupanja v pravico in poštenost.

o za slovensko narodno zgodovino!

II. mednarodni tomistični kongres

Sredi prejšnjega stoletja se je tomistična filozofija zlasti na teoloških fakultetah znova začela živo gojiti. S posebno vnemo so jo zazačeli gojiti, ko jo je papež Leon XIII. z okrožnico »Aeterni Patris« 1876 proglasil za oficielni filozofski nauk na teoloških fakultetah. Sadovi filozofskega prizadevanja tomistov vsega sveta, ki si prizadevajo, da oplode filozofijo sv. Tomaža Akvinskega z vsemi izsledki moderne znanosti vseh področij in njo samo uveljavijo proti nasprotnim filozofskim strujam, se kaj lepo kažejo na mednarodnih tomističnih kongresih, ki jih prireja Papeška rimska akademija sv. Tomaža Akvinskega in od katerih se je letos od 23. do 28. novembra vršil v Rimu po preteku petih let že drugi.

Na letošnjem kongresu so se obravnavala predvsem spoznavno-teoretična vprašanja, v katerih je bila poleg sholastične v ospredju zlasti Descartesova spoznavna teorija (Descartes, Discours de la méthode, delo, ki obhaja prihodnje leto 300 letnico), dalje vprašanja, ki zadevajo takó fiziko kot filozofijo (princip kavzalnosti, kvantna teorija in indeterminizem, hilomorfizem, neopozitivizem itd.) ter končno vprašanje odnosa med filozofijo in religijo.

Na kongresu so bile zastopane poleg Italije še Avstrija, Francija, Belgija, Španija, Švica, Madžarska, USA, Kanada, od slovanskih držav pa Jugoslavija, Češkoslovaška in Poljska. Slovenci smo bili zastopani po prof. Ušeničniku, ki je prispeval predavanje, dasi se kongresa ni mogel osebno udeležiti, dalje po prof. Vebru, ki je predaval o filozofskem jedru krščanstva in čigar predavanje je bilo simpatično sprejeto. Dalje so od Jugoslovanov predavali še p. H. Bošković iz Senja in Slovenec jezuit p. Fr. Šanc iz Sarajeva.

Predavanjem so sledile ostre debate, ki so v nekaterih primerih dosegle skoraj bojni značaj. Do izraza sta prišli predvsem dve struji: Tomaževa (v ožjem smislu) in Scotova. Druga je očividno prijazna t. zv. fenomenološki smeri v sodobni filozofiji (Husserl, Scheler in dr.). Posebno se je to videlo pri debati v vprašanju religioznega doživljanja, eni so zastopali samo stvarno ontologično ozadje tega vprašanja, drugi pa so skušali priti temu doživljanju bliže tudi po imanentni analizi religioznega doživljanja. Že ta primer nam kaže, kako so se tudi na tem kongresu kresale misli od Aristotela do najnovejših smeri v filozofiji.

Dasi je bilo vnanje obeležje vsega kongresa povsem cerkveno, so predavanja in predvsem tudi debate dokazale, kako svobodno se razvija tomistična filozofija, ki je vprav s tem dokazala svojo upravičenost in uvaževanjavrednost v sodobnem znanstvenem svetu. Sicer pa je bila tretjina predavateljev profesorjev s filozofskih fakultet, med njimi celo dve dami.

Kongresiste, okrog 300, je zadnji dan kongresa sprejel sv. oče Pij XI. v posebni avdijenci, pri kateri je v polurnem nagovoru kongres tomistične filozofije toplo pozdravil, kongresistom in njihovim svojcem v domovini pa podelil papeški blagoslov. V svojem nagovoru je posebno poudaril, da vprav danes za krščanstvo ni odločilnega pomena toliko to, ali in koliko poedinci o krščanstvu govore, temveč, ali in koliko ljudje po krščanstvu žive. In tudi filozofija naj bi v tem smislu ne bila zgolj nauk na papirju in za papir, temveč odraz življenja in navodilo k življenju. Kljub visoki starosti je napravil sv. oče na vse navzoče vtis čilega in vedrega misleca.

V nekaterih delih svojega nagovora, zlasti v spominih na dogodke iz svoje mladosti, je izzval s svojo mladeniško šaljivostjo med navzočimi prisrčen smeh.

*

Poljska svobodomiselna liga je bila razpuščena zaradi revolucionarnega udejstvovanja in borbe proti krščanstvu.

*

Romunska mladina se noče boriti za boljševizem! Desničarska organizacija »Vse za domovino« je naslovila manifest na kralja, kjer piše: »Zato se romunski narod ne bo boril proti Bogu pod satanovo zastavo... Če bodo romunski politiki ubrali pot k boljševizmu, bo Romunija zginila s površja Evrope.«

Mladina slavi svoj praznik

Ljubljana. Praznično jutro je zbralo v stolnici lepo število kongreganistov. Prevzvišeni g. škof nam je za na pot dal dve misli: gojimo v sebi sveti ponos, ki se grehu ne vdaja, in ponižnost, ki ve, da kar premore, zmore le z božjo pomočjo — kot naša Zvezda Vodnica! Med sv. daritvijo smo pa pristopili k mizi Gospodovi vsi, od prvošolcev do naših gg. starešin, ena družina v duhu in milosti.

Ob 11 dopoldne se je napolnila velika Unionska dvorana z mladino in drugim občinstvom. V vsej prireditvi z izbranim programom ter izredno uspelo zaključno zborno deklamacijo »Bilo...« je kongregacijska mladina zopet poudarila svojo trdno voljo, oblikovati svet po svojih načelih in ne dopustiti, da bi svet njo oblikoval. G. prosv. inspektorju Dolencu smo iskreno hvaležni, da je, kot profesor poudaril, česar še danes mnogi nočejo priznati, da so kongregacije najboljše vzgojiteljice naše študirajoče mladine, ker družijo razumsko vzgojo z vzgojo volje v harmonično osebnost.

Šport

Občni zbor ASKa

Kakor vsa druga društva je tudi ASK polagal račune o svojem delu na občnem zboru. Glavno delo je opravila smučarska sekcija, ki je organizirala več uspelih tečajev in priredila več smučarskih izletov. Rekord je dosegla udeležba članov na izletu v Planico, kamor so šli gledat 100 metrske skoke. Na prvenstvenih tekmah jugoslovanskih univerz so člani ASKa Šorli, Dolenc in Žvan zasedli drugo, četrto in peto mesto, na akademskem slalomu v Planici pa sta Žvan in Dolenc zasedla prvo in drugo mesto.

Za novo poslovno dobo si je članstvo izvolilo naslednji odbor: predsednik Dobovšek Jože, podpredsednik Dermota Miha, tajnik I. Klauž Polde, tajnik II. Mally Milan, blagajnik Dolenc Karl, gospodar Končan Oskar, načelnik smučarskega odseka Šorli Marijan, načelnik lahkoatletskega odseka Pavlin Jože, načelnica ženskega odseka Pogačnik Lija, odbornica Dolenc Marija.

Program dela je v glavnem isti kot je bil lani. Poleg drugega bo ASK organiziral tekme za drž. prvenstvo jugoslov. univerz v alpski kombinaciji. Združene bodo z mednarodnimi akademskimi tekmami, ki se jih bodo predvidoma udeležili tudi češki, avstrijski in drugi akademiki.

Občni zbor je poslal pozdrav klubovemu visokemu prijatelju g. notranjemu ministru dr. Korošču in pozdravni pismi g. ministru za telesno vzgojo dr. Rogiču in g. banu dr. Natlačenu.

Novemu odboru in tekmovalcem želimo tudi v letošnji sezoni obilo uspehov.

1551

Glasilu z navedenim naslovom se lepo zahvaljujem, da me je predstavilo akademskemu občinstvu. Tako je vsaj eno delo zame opravljeno.

Iz besed se vidi, da hoče biti objektivno. Lepo. Celo iskreno — še lepše. In dobro voljo je pokazalo — štirikrat lepo. Vprašanje, kako dolgo jo bo obdržalo.

Spomenika pa mi naj nikar ne postavlja! Ta je za na pokopališče, jaz pa sem še mlad. Rajši naj poskuša zadnji košček svoje dobre volje spraviti v dejstva. Božični čas je kot nalašč za to in mnogo k temu pripomore.

Po novem letu pa bo rasel spomenik nam vsem... če bomo delali in če bo še — kaj dobre volje... Mladi mož.

Poljska socialistična stranka je na plenarnem zasedanju centralnega odbora (7. in 8. nov.) odločno zavrnila enotno ljudsko fronto in sploh vsako sodelovanje s komunisti.

*

»Pro Deo«. Katoličani v Alzaciji so se združili in si postavili za geslo :»Pro Deo«!. V ta svoj boj za vero in Boga proti grozeči armadi boljševiškega brezboštva so pritegnili tudi protestante in izraelite. Hodijo ločeno, bojujejo se skupno. Ni povsod potrebna združitev vseh sil proti oganiziranemu brezboštvu?

Poravnajte naročnino!

S študentovsko palico po Beli Krajini

Preloka

Iz trave se blešči rosa. Sence dreves in poslopij se krajšajo, kakor se viša sonce iznad hrvaške zemlje. Pod noge pot!

Njive in gmajne z brinjem, redkimi brezami, gladuškami in belimi skalami. Čreda ovac muli zelenje po suhih tleh. Bela cesta drži čez ravnino, senčijo jo zaprašene tepke ob strani. Obzorja se skrivajo v meglicah poletne sopare.

Od Adlešičev hodiš dve uri do Preloke, večje vasi s faro. Leži na griču v ovinku Kolpe. Trtja okoli rodijo slaba vina, največ dišečo izabelo, ki se uporablja doma.

Vinica

Razdrta cesta se med omejki spušča v ravninske gmajne. Kolpa je sredi zelenih njiv kot svetla jeklena kosa, ki se je zajedla v bujno travo. Ljudje so na njivah pri delu; ponekod že orjejo za ajdo in repo.

Ozri se na jug: vidiš v meglenem obzorju čudno obliko visokega hriba — zdaj zdaj se bo vrh odkrušil in zabobnel po strmem pobočju. To je Klek, romarska pot srednjeveških čarovnic, ki so se na metlah nosile tja preko te lepe zemlje... Ko preideš nekaj vasic in se znajdeš na planem, si pred Vinico. Velika, bela cerkev sredi jagnedov, kopica lepih hiš, mirna, široka struga Kolpe z mlini, nov most, ki veže zemljo dveh narodov, osemnajst kilometrov dolga cesta do železniške postaje v Črnomlju — znojni obraz se ti zjasni, ni čudno, saj si v najlepšem kraju Bele Krajine, tako rekoč v nekakih Benetkah.

Mimo starega gradu greš na jez. Tam je vse živo kopalcev in lahko se zgodi, da ti bo nekaj trenotkov kasneje stisnil roko star znanec, ki ga zaradi zagorelosti skoraj ne boš spoznal. Potlej ti ne bo treba nič več govoriti, samo poslušal boš navdušene besede o Vinici, njeni lepoti, idiličnosti, miru. Čudil se boš, odkod jemlje toliko lokalnega patriotizma. In vendar ni to nič čudnega: misliš, da tvoj znanec česa pogreša tu, da nima kaj delati, da se dolgočasi? Počakaj večera, da te popelje v kako zidanico, kjer boš ob izabeli in črnem kruhu in sveči in vinskih dišavah poslušal kmečko modrost in strmel v Kolpo in viniške hiše sredi morja mesečine! Počakaj jutra, popeljal te bo po rdečem potu mimo svetlih kapelic križevega pota na Žeželj, k belokranjski romarski cerkvi z novo pločevinasto streho, ki se daleč vidi izmed košatih hrastov.

Ko odhajaš, čutiš: še en dan tu, pa si ne želim nikamor več.

Sinji vrh.

Kolpo si pustil na levi, zdaj teče v ovinku, cesta pred tabo pa se lahno pne v klanec. Vsak korak ti prinese širše obzorje. Vinica za tabo se manjša in je zmerom bolj ljubka.

Visoko nad tabo kroži kragulj. To pomeni, da se bliža dež. In res — daleč na desni se izza kočevskih hribov dvigajo sivi oblaki in sonce se ti upira v hrbet, da te obhaja vrtoglavica. Zrak je suh, listje po drevju in bilke so negibne. Le hitro stopiva, cesta je tako samotna, da bo težko vedriti, ako se spusti ploha. Med goličavami in brinjem in pritlikavim grmovjem imaš vtis, da greš v puščavo.

Oblaki so zakrili sonce in grmenje se čuje zmerom močneje. V sunkih sape ječijo samotne skupine dreves in s ceste se vrtinči prah.

Pa ne bo nič hudega — saj sva na cilju. Pred nama je tipična hribovska vas Sinji vrh, belokranjsko naselje, ki se ga učitelji in učiteljice najbolj bojijo. Je pač Bogu za hrbtom.

Župnika dobiš sredi dela: v roki ima oblič, okoli njega vse polno svetle oblavine in duha po smrekovi smoli. V drobceni zadregi se ti bo prijazno nasmehnil in poslal k vaščanom po izabele in črnega kruha. Če se boš razgledaval po sobi, boš videl v kotu star, zaprašen motocikel s prikolico.

Poldne je. Po študentovsko si privežeš dušo, nevihta gre mimo, izza oblakov posije sonce, mokra pokrajina se iskri; pot te vabi dalje proti zahodu.

Stari trg

Kmalu prideš v strugo Kolpe, ki teče nasproti globoko med strmimi bregovi. Steza se vije pod vrbami med bujno dišečo travo. Zdi se ti, kot da si prišel v džunglo. Kačji pastirji in mušice in veliki metulji nihajo po obrežnih rastlinah. Hodiš v senci, tik na levi šumijo valovi in ližejo pečine. Res — noga zdaj pa zdaj zažmoka v svežem blatu, a to ne jemlje dobrega razpoloženja.

Ko se drevje razmahne in se znajdeš na planem, si v razširjeni dolini Kolpe, kjer si je vasica našla mesta sredi skrbno obdelanega sveta. Pred tabo je na visoki ravnici čedna, večinoma novo pozidana vas Stari trg. Nekaj let je tega, kar je požar uničil lesene in slamnate hiše. Kje boš gasil v suši, ko ni vode in ti gori kot mast! Stari trg je fara. V tem delu Bele Krajine, med Kolpo, v hribih živijo ljudje, ki so splošno znani pod imenom Poljanci. Ti Poljanci imajo nekaj trgovske krvi v sebi, zato so dali v prejšnjih časih največ tako zvanih havzirarjev po Nemškem in Češkem. Nekateri še zdaj zahajajo tja. Seveda — zemlja je tukaj čisto kraško skopa; doma ne kaže živeti. V Ameriko je pot zaprta, drugam je tudi težko, industrije pa ni v tem kraju nobene.

Kakor vse kaže, bodo Poljanci v kratkem dobili vodovod. Potlej se jim vsaj suše ne bo treba bati vsako poletje.

(Dalje prihodnjič.)

Obiščite našo Zadružno klet, Kongresni trg 2 • Dobra in cenena hrana • Pristna vina vseh vrst • Točna postrežba